

"Alem-i mana" ile "alem-i misal" aynı mıdır; varsa farklarının izahı nedir?

Manalar alemi, hakikatlerin akıl ile anlaşılması ve tasvirinden ibarettir. Her bir eşyanın var olan hikmet ve faydaları ve sair objeler ile olan münasebetleri, bir cihetle aklın okuma ve beslenme alanıdır. Yani manalar alemi dediğimiz şey aslında aklın, eşyanın mahiyetini ve aralarındaki münasebeti okuyup idrak etmesinden ibarettir. **Eşya, mana** ve **akıl** üçlüsünün cevelan ettiği aleme "*manalar alemi*" diyebiliriz.

Mesela, elma denildiği zaman tadı, kokusu, yumuşaklığı, ağaç ve güneş ile olan bağlantıları, insanın bedenine olan faydaları, bunların hepsi manalar aleminin malzemeleri olup, akıl bu malzemeler ile elmaya bir tasvir ve değer biçiyor. Elmanın nasıl somut bir cismi varsa, bütün bu özellikleri itibari ile soyut bir manalar zinciri de vardır. Nasıl kokuyu burun, lezzeti dil ile hissediyor isek, bu manalar zincirini de akıl aleti ile hissedip anlıyoruz.

Bu noktadan **alem-i mana** çok geniş ve kapsamlı olup, Allah'ın varlığını ve birliğini ve kainat üstünde tecelli eden isim ve sıfatları da içine alıyor.

Alem-i misal, maddi alemle ruhlar alemi arasında bir köprü alemidir. Bu alem hem maddi alemden hem de ruhlar aleminden vasıflar almıştır. Maddi aleme göre misal alemi daha latif ve hafif bir alemdir. Misal alemi hayale yakın bir alemdir.

Uyku halinde insanın maddi alemle ilişkisi ve münasebeti kesildiği için, sair latife ve duygular gaybi alemler ile irtibata geçiyor. Ve oralarda geziniyor. Kalbin ve duyguların terakki ve keskinliğine göre bazen Levh-i Mahfuz'un cilveleri bazen de kader mektuplarının numuneleri ile karşılaşılıyor. İşte rüyanın hakikati bundan ibarettir. Rüyada görülen bu cilveler ve numuneler, misal aleminin abartılı şekil ve şemallerine bürünüyor. İşte bu yüzden görülen rüyalar tabir istiyor. Zira hakikat aleminden basit bir şey misal aleminde çok büyük ve karmaşık bir hal alabiliyor. Bu yüzden bu karmaşıklık ve abartılı haller tabir ile hakikate uyarlanması gerekiyor.

Ruh, misal alemini hayalin vasıtası ile geziyor ve mütalaa ediyor. Uyku vasıtası ile maddi aleme kapanan pencereler manevi ve misali alemlere açılıyor. Ruh da bu açılan pencerelerden o alemleri seyir ve mütalaa ediyor demektir. Bu az çok her ruhta cereyan eden bir hal olduğu için, bütün ruhların ortak bir vasfıdır denilebilir.

Alem-i mana genel, alem-i misal ise özeldir. Yani alem-i misal yeri geldiği zaman alem-i manaya dahildir. Zira bu alemin de bir görünen yüzü bir de manasını muhtevi ciheti vardır.